

PG VII G 021/ 58/15

Wytyczne
Prokuratora Generalnego
z dnia 18.12. 2015 r.

dotyczące zasad postępowania w sprawach o przestępstwo zgwałcenia.

Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 270, poz. 1599 z późn. zm.) polecam przyjęcie następujących zasad postępowania w sprawach o przestępstwa, o których mowa w art. 197 Kodeksu karnego.

1. Prokurator prowadzący lub nadzorujący postępowanie przygotowawcze, uczestniczący w czynnościach procesowych tego postępowania zastrzeżonych dla sądu oraz pełniący funkcję oskarżyciela publicznego powinien mieć na względzie dobro pokrzywdzonego, którego należy traktować z należyтым taktem, kulturą, profesjonalizmem i poszanowaniem godności, zapobiegając zjawisku wtórnej wiktymizacji i mając na uwadze fakt, że czynności te dotyczą intymnej sfery prywatności.
2. Protokół zawiadomienia o przestępstwie, ograniczony do wskazania najważniejszych faktów i dowodów, powinien być sporządzony przez prokuratora. Tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach protokół sporządza funkcjonariusz innego uprawnionego organu. Czynność ta nie może być połączona z przesłuchaniem w charakterze świadka osoby zawiadamiającej i sporządzeniem wspólnego protokołu, o którym mowa w art. 304a kpk.
3. W przypadku gdy zawiadomienie o przestępstwie składa pokrzywdzony, prokurator informuje go o zmianie z dniem 27 stycznia 2014 r. trybu ścigania przestępstwa zgwałcenia na publicznoskargowy. Prokurator wyjaśnia

pokrzywdzonemu istotę ścigania z urzędu oraz wynikające ze zmiany trybu ścigania skutki procesowe dla pokrzywdzonego.

4. Prokurator powinien rozważyć celowość utrwalenia tej czynności procesowej za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, mając na uwadze dobro pokrzywdzonego oraz realizację celów postępowania przygotowawczego.
5. Pokrzywdzonego należy poinformować o prawie do obecności w czynnościach przeprowadzanych z jego udziałem osoby przez niego wskazanej (art. 299a § 1 kpk). Decyzja odmawiająca obecności takiej osoby powinna mieć charakter wyjątkowy i przybrać formę zarządzenia wraz z uzasadnieniem.
6. Pokrzywdzonego informuje się o możliwości uzyskania, trybie oraz zakresie pomocy, w tym pomocy psychologicznej, świadczonej przez podmioty, które otrzymały na ten cel dotację z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej. Pokrzywdzonego należy również poinformować o możliwości skierowania przez niego wniosku o wezwanie przez prokuratora uprawnionych podmiotów do udzielenia w terminie 14 dni od dnia wezwania pomocy psychologicznej.
7. Prokurator powinien zastrzec do osobistego przeprowadzenia wężłowe czynności dowodowe, w szczególności związane ze sporządzeniem postanowień o przedstawieniu, uzupełnieniu i zmianie zarzutów podejrzanemu, a także z jego przesłuchaniem.
8. Niezależnie od zakresu powierzenia przez prokuratora śledztwa uprawnionym organom, prokurator w sposób szczególny czuwa nad prawidłowością przeprowadzenia czynności oględzin, pobierania materiału porównawczego do badań oraz badań lekarskich pokrzywdzonego. W szczególności baczy, by czynności te stanowiły dla pokrzywdzonego jak najmniejszą uciążliwość, nie naruszały jego godności oraz nie wpływały negatywnie na jego stan psychiczny i fizyczny. Prokurator czuwa nad stosowaniem przez Policję „*Procedur postępowania Policji z osobą, która*

doświadczyla przemocy seksualnej”, powołanych w Wytycznych Nr 1 Komendanta Głównego Policji z 23 lipca 2015 r.

9. Jeżeli pokrzywdzony w wyniku przestępstwa doznał uszczerbku na zdrowiu, niezwłocznie zasięga się opinii biegłego lekarza.
10. Wniosek o przesłuchanie pokrzywdzonego lub świadka przewidziany w art. 185a § 1 kpk, art. 185a § 4 kpk, art. 185b § 1 kpk, 185c § 2 kpk sporządzany jest przez prokuratora. Wniosek ten powinien zawierać uzasadnienie. Prokurator uczestniczy w posiedzeniu sądu w przedmiocie rozpoznania wniosku.
11. Czynności dowodowe w postaci konfrontacji oraz okazania przeprowadzane z udziałem pokrzywdzonych i świadków, o których mowa w art. 185a, art. 185b lub art. 185c kpk, odbywają się przy zachowaniu rygorów określonych w tych przepisach. W razie konieczności prokurator kieruje do sądu wniosek o dokonanie tych czynności oraz bierze w nich aktywny udział.
12. Kierownicy właściwych jednostek organizacyjnych prokuratury reagują na przypadki braku niezwłocznego wyznaczenia posiedzeń sądowych dotyczących czynności, o których mowa w art. 185a, art. 185b oraz art. 185c kpk, bądź wyznaczenia odległych terminów tych posiedzeń, kierując do prezesów sądów pisma z żądaniem przyspieszenia rozpoznania kierowanych wniosków albo wyznaczenia wcześniejszego terminu posiedzenia.
13. W przypadku stosowania dozoru Policji należy rozważyć nałożenie na podejrzanego obowiązku polegającego na zakazie kontaktowania się z pokrzywdzonym oraz świadkami przestępstwa, a także zakazie zbliżania się do pokrzywdzonego. Prokurator powinien rozważyć ponadto zastosowanie innych ograniczeń swobody podejrzanego, celem wyeliminowania możliwości jego bezprawnego oddziaływania na pokrzywdzonego.
14. W przypadku zaistnienia przesłanek do zastosowania wolnościowych środków zapobiegawczych wobec podejrzanego o popełnienie przestępstwa zgwałcenia z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie z nim zamieszkującej należy rozważyć zastosowanie środka zapobiegawczego w

postaci nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

15. Kierowanie spraw na drogę postępowania mediacyjnego nie jest celowe. Ze szczególną ostrożnością należy dokonywać oceny wniosków w tym zakresie kierowanych przez pokrzywdzonego lub podejrzanego.
16. Postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa albo jego umorzeniu wydaje prokurator. W uzasadnieniu decyzji procesowej należy dokonać szczególnie starannej analizy materiału dowodowego, oraz wyczerpująco odnieść się do tych przesłanek, które nie pozwoliły na skierowanie do sądu aktu oskarżenia, dokładając starań, by dobre imię oraz cześć pokrzywdzonego nie zostały bezpodstawnie naruszone.
17. Należy niezwłocznie reagować na wszelkie przejawy zagrożenia dla życia lub zdrowia pokrzywdzonego lub świadka. W przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia zwanego z tym przestępstwa prokurator niezwłocznie wszczyna postępowanie karne. W razie konieczności prokurator, po uzyskaniu zgody pokrzywdzonego lub świadka, występuje do właściwego komendanta Policji o udzielenie właściwych środków ochrony i pomocy, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21) bądź o zarządzenie dalszego stosowania środków ochrony i pomocy. Przedstawia również pisemną opinię w przedmiocie wniosku w tym zakresie złożonego przez pokrzywdzonego lub świadka.
18. W toku postępowania przygotowawczego prokurator w razie zaistnienia ustawowych przesłanek podejmuje działania przewidziane w art. 23 kpk lub w art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego, zawiadamiając sąd rodzinny o potrzebie rozważenia podjęcia środków przewidzianych w przepisach ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382 ze zm.) lub Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.
19. Z należyłą rozważą należy kierować wniosek o wydanie wyroku skazującego na posiedzeniu sądu i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar i innych środków przewidzianych w ustawie albo dołączać do aktu oskarżenia

wniosek o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków. Dokonując uzgodnienia z oskarżonym, należy rozważyć zawarcie we wniosku środków kompensacyjnych, o których mowa w art. 46 § 1 i 2 kk i art. 47 § 1 kk. Prokurator uczestniczy w posiedzeniu sądu, na którym rozpoznawany jest wniosek.

20. Przed rozpoczęciem rozprawy głównej prokurator powinien rozważyć skierowanie do sądu wniosku o wyłączenie jej jawności w całości lub w części, mając w szczególności na uwadze możliwość naruszenia ważnego interesu pokrzywdzonego.
21. W przypadku gdyby obecność oskarżonego mogła oddziaływać krępująco na zeznania świadka, prokurator wnosi o zarządzenie opuszczenia przez oskarżonego sali sądowej na czas przesłuchania bądź o przeprowadzenie przesłuchania przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.
22. Prokurator baczy, aby w trakcie przesłuchania uczestników postępowania przed sądem nie naruszono bezpodstawnie dóbr prawnych pokrzywdzonego, a w szczególności jego czci, oraz reaguje na bezpodstawne naruszenie tych dóbr przez innych uczestników postępowania.
23. Składając wnioski o wymierzenie sprawcy kary, należy mieć na uwadze rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa, w tym w szczególności skalę cierpień fizycznych i psychicznych pokrzywdzonego. Prokurator we wniosku w wymierzenie kary postuluje też orzeczenie zastosowania wobec oskarżonego odpowiednich środków karnych, środków kompensacyjnych, w tym obowiązku zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, oraz orzeczenie w razie konieczności środków zabezpieczających.
24. W przypadku uznania, że celowe jest orzeczenie pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, prokurator

na zasadzie art. 43c kk występuje do sądu z wnioskiem o skierowanie zawiadomienia do sądu rodzinnego.

25. W przypadku złożenia przez oskarżonego wniosku w trybie określonym w art. 338a kpk lub w art. 387 § 1 kpk prokurator, zajmując co do niego stanowisko, bierze pod uwagę cele postępowania karnego, ze szczególnym uwzględnieniem prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego. Prokurator czuwa, aby orzeczone zostały środki kompensacyjne.
26. Prokuratorzy zobowiązani są do szczególnie wnikliwej analizy tych orzeczeń sądowych, w których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary pozbawienia wolności, pod kątem ich zaskarżenia na niekorzyść oskarżonego.
27. W sprawach, w których sąd zastosował przepis art. 37b kk bądź wymierzył na podstawie art. 37a kk karę grzywny albo ograniczenia wolności, prokurator powinien wystąpić do sądu o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia, celem rozważenia wniesienia środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego.
28. W przypadku nieuzasadnionej przewlekłości postępowania sądowego prokurator kieruje do sądu skargę o stwierdzenie naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w trybie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. z 2004 r., Nr 179, poz. 1843 ze zm.). W skardze prokurator nie wnioskuję o zasądzenie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej.
29. Prokurator dokonuje na bieżąco analizy akt postępowania przygotowawczego, oceniając potrzebę złożenia wniosku o przyznanie kompensaty państwowej osobom uprawnionym na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. z 2005 r., Nr 169, poz. 1415 ze zm.).
30. Udzielając informacji o biegu postępowań przygotowawczych, rzecznicy prasowi, prokuratorzy sprawujący funkcje kierownicze oraz referenci tych spraw winni mieć na uwadze ochronę dóbr prawnych pokrzywdzonego.

Wypowiedzi prasowe powinny cechować się wstrzeźliwością, powagą oraz poszanowaniem godności pokrzywdzonego.

31. Postępowania przygotowawcze powinni prowadzić lub nadzorować prokuratorzy o odpowiednim doświadczeniu zawodowym.
32. Prawidłowość prowadzenia oraz nadzorowania przez prokuratorów postępowań przygotowawczych, a także sprawność nadzoru służbowego powinny być przedmiotem ocen dokonywanych w ramach przeprowadzanych wizytacji oraz lustracji jednostek organizacyjnych prokuratury.
33. W sprawach dotyczących przestępstwa zgwałcenia popełnionego z związku z przemocą w rodzinie, w zakresie form pomocy udzielanej osobom pokrzywdzonym stosuje się także zasady postępowania określone w wytycznych Prokuratora Generalnego dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
34. Wytyczne są wiążące dla wszystkich organów uprawnionych do prowadzenia postępowań przygotowawczych.
35. Wytyczne wchodzi w życie z dniem podpisania.

Andrzej Seremet